

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De stylo humili & rudi. Capvt XI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Stylus doctus. Et antiquarius. Sidon. ep. 7 l. 1. Idem ep. 7 l. 1.

Hoc stylo describitur villa Apollinaris li. 2. de qua in descript.

Stylus proverbialis.

Vide Terull. lib. 4 aduers.

Marc. 9. 25. aduers.

Valent. c. 3.

num. 21. ad.

Martyr. c. 3.

Valent. 16.

Polybium, lib. 16.

Hermog. de Idais, etc.

Antiquitates acuminibus mixtae. Et nescio quid floride dicitur. En-

que adagia, & tenebrosas historias, & iactantiam eruditionis prope puerilem. Hoc enim caractere potissimum dignoscitur. Multa huiusmodi sunt apud Sidonium Apollinarem. Ennodium, Apuleium, qualia sunt ista. *Hac enim fronte possemus fluminibus aquas, syluis lingua transmutare, parum est ita eloqui, quod ille vno verbo. notham Athenas.* Addit, *Hac enim temeritate Apellem peniculo, caelo Phydiam, malleo Polycletum muneremur,* & (Hi sunt quorum comparationi digitum tollent Narcissus, Asiaticus, Massi, Marcellus, Carus, Parthenius, Licinius, & Pallas. Hi sunt, qui inuidet tunicatis otia, stipendia paludatis, viatica verdarijs, mercatoribus nundinas, munuscula legatis, portoria quadruplatoribus, praedia provincialibus, stamonia municipibus, arcarijs pondera, mensuras allecctis, salaria tabularijs, dispositiones munerarijs, pratorianis sportulas.) &c.

Hoc igitur pacto, & saepissimè per hanc figuram multas antiquitates variè conquisitas, vna periodo congerunt, & conantur in singulis impicere lectorem.

Alij proverbialia, quae simplici quadam gratia venustate solent orationem, modo quali generum intermicent, non offundant omnia, in vnam veluti patinam congerunt, & sicuti apud Helladium B. santiaorum, Tertullianum, & caeteros latet quid occultatum, eruunt, distorzarumque obscuritatem texunt, veluti fasciculum. Et vnde (inquit) de Iesopi puzo sinus? *Lamia turres primum videbantur eius dicta: at postquam ad Scamma productus est, non Hieram quidem fecimils, sed statim, ac Mappa missa est, qui Scipione militarior audiebat, vilis est Ficusneus, micas infercire, & Peponem cordis loco habere. Vbi per lineam eandem diu ferram reciprocavimus, tandem ille licet Iliro fallacior, Hypobrychium irrespirabile accepit.* Haec tam diuersa, & in diuersissimis locis dicta, vno nexu vincunt, vno spiritu pronunciant, quod cum expeditissimè dicunt, mirandas apud imperitos colligunt *επισημασιας*, qui eas solent mirari impensius, quae sunt ab eorum sensu, intelligentiaque disiuicta.

Haec si venustulis figuris, & acuminibus, cum aliqua ridentis orationis lasciuia reperentur, tunc praegaudio sitientes auriculas abripiunt, qualis est ista Ennodij oratio. Nam praeterquam, quod antiquaria est, delicatissimum florem praefert dictionis.

Sed nec formae tuae decus inter postrema n-

merandum est, quando regij vultus purpura, ostium dignitatis irradiat. Exhibete Seres, indumenta, precioso murice, quae fucatis, & non vno atheno bibentia nobilitatem tegmina prorogate. Discoloribus gemmis fertu textatur, & quem vehementior vipera custodit lapis adueniat. Quaecumque ornamenta mundo obsequente transfusa fuerint, decoratavenerandi genio corporis plus lucebunt. Statura est, quae resignet prolixitate regnantem. Nix genarum habet concordiam cum rubore. Vernant lumina serenitate continua: dignae manus, quae exitia rebellibus tribuant honorum vota subiectis. Nullus intempestive positum iacet. Qua quod agunt in alijs. Dominis diademata, hoc in rege meo operata est Deo fabricante natura.

Demus iterum veniam saeculo, & illi, qui ista in aetate, & Rhetoricorum qualia tunc vigeant studiorum cursu scripsit. Nulla tamen ratione hic stylus in imitationem trahendus est imperitis adolescentibus, qui in deteriora crebrius abripi solent. Est enim ab eloquentia longe distinctus, & ut liberè fatear, styli morbus quidam potius, quam vlla facundiae species, aut solidum gloriae simulachrum. Et quaequam ingenio in hac dicendi pruigine imperare difficillimum est. Tamen si quis serio tot prudentissimorum hominum iudicia, qui hanc loquendi rationem condemnarunt, spectare volet, desinet in eo sibi placere, & cum ad ingenij maturitatem adoleuerit, has pueritiae phaleras irideret, nec squalentis faculi incultam barbaricam, potentissimorum ingeniorum disciplinam, vlla ratione putabit anteponebam. Erit autem adolescentibus ab his vitijs cauere facillimum. Si ipsis studiorum inijs vnum Ciceronem, & pauculos, sanosque historicos lectiter, ne nimia doctrinae, quam avidius aliquando concupiscunt ambitione, perpetuam styli iacturam faciant.

De stylo humili & rudi.

CAPVT XL

HAECENUS ea styli genera persequuti sumus, quae in sensuum, verborumque tumore versantur: nunc etiam ea, quae istis exaequo sunt opposita, discutiamus. Sed antequam ad optimum dicendi characterem deueniamus, etiam nonnulla quae per defectum contingere solent vitia, sunt obiter expendenda. Occurrit primum styli humilitas, in quam pauci admodum

*Humili
stylo
laborant.*

modum scriptores sua sponte iacurrerunt, ita omnem, ut in vita ignobilitatem, sic in stylo exilitatem fugiunt, maluntque, vel per tumorem a recto dicendi genere excidere, quam per humilitatem videri minus ingeniosi.

Μεγάλας ἀπολοδαίρειν ἁμαρτήμ' ἔσθ' ἐγείης.

Contingit autem humilitas in stylo duobus modis, vel per sensuum exilitatē, vel per tenuium verborum abiectam compositionem. Sensus humiles fiunt, cum minutulas res putidissime discutiunt, verba contempta, cum aut delectu carent, aut structura.

*Gravium
et humiliū
auctorum
discrimen.*

Graves igitur aures lectissimos quosque sensus, quasi *florē principatus* inter se copulantes digerunt, e quibus existit ea, quae omnium ore laudatur orationis amplitudo. At pusilli, inter auri etiam, & argenti, quae selegerunt lumina, arenam, ramenta, & quisquillas inferciūt, quibus excitatam illam sermonis pulchritudinem plane corrumpunt. Talem hunc Theopompi locum iudicat Longinus.

*Theopom-
pus apud
Longin p.
64. edit.
Crisp.*

Ποία γὰρ πόλις ἢ ποῖοι ἐθνη· τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν οὐκ ἐπρεσβεύετο, πρὸς βασιλέα τὰ ἢ τὰ ἐκτὸς γῆς γεννομένων, ἢ τὰ κατὰ τὴν ἑλλάδα λαμνάνων καλῶν ἢ λιμνῶν οὐκ ἐκομιδῇ δῶρον ἐς αὐτόν, οὐ πομπῆν καὶ πολυτελεῖς τραυματῶν καὶ χλαμίδες, τὰ μὲν ἀλυργεῖς, τὰ δὲ ποικιλτά, τὰ δὲ λευκά, πομπῆν δὲ σκηνῶν χρυτῶν, κατεσκευασμένα πᾶσι τοῖς χρησίμοις πολλοὶ δὲ καὶ ἔξω εἶδες καὶ κλίνας πολυτελεῖς. ἔτι δὲ καὶ ἀργυροὺς καὶ χρυσοὺς ἀποπερυσμένους, καὶ ἐκ πώματα καὶ κρατῆρες, ὧν τοὺς μὲν λιδοκολλήτες, τοὺς δὲ ἄλλους ἀκριβῶς καὶ πολυτελεῖς εἶδες ἀν' ἐκτεπωνημένους. πρὸς δὲ τοῖς ἀναξιδιμητοῖσι μὲν ὄπιον μυριάδες, τὰ δὲ ἐν ἑλλενικῶν τὰ δὲ βαρβαρικῶν, ὑπερβάλλοντα δὲ τὸ πλεονέχον ὑποζύγια καὶ πρὸς κατακοπὴν ἱερῆα εἰς ταῦτα, καὶ πολλοὶ μὲν ἀρτυμάτων μέδονοι, πολλοὶ δὲ οἱ δύλαχοι, καὶ σάκκοι, καὶ χάρτα βιβλίων, καὶ τῶν ἄλλων χρησίμων τῶν αὐτῶν ἢ κρέα τετραριχέμενα πανθαλάσσιον ἱερῶν ὡς σωρούς αὐτῶν τηκῆτους ὡς τοὺς προσιότας πόρρωθεν ὑπολαμβάνειν ὀχθρὸς εἶναι καὶ λῶφους ἀνασθενέας.

*Humilis in
sen, b. h. y. l. i. s.
exemplum.*

Quae enim ciuitas? aut quae gens. A siatica non misit legatos ad regem: Quae vero aut terra orta, aut arte elaborata pulchra, & pretiosa non sunt ad eum delata, & dono data? Multae quidem stragulae vestes, & lana, partim pur-

purea, partim variegata, partim alba. Multa etiam tabernacula aurea, instructa omnibus necessarijs. Multae trabes, & lectuli speciosi. Praeterea argentum factum, aurumque elaboratum, & cyathi, & crateres, quorum alios videre erat generis distinctos, alios exquisito artificio pretiosaque materia factos. Ad haec incran, arriorum genera innumera, tam Graecorum quam Barbaricorum. Et iuncta omnem numerum excedentia, quae incisae carnes deferbant. Multi quoque condimentorum medimni, multi thylaci, & sacci, & chartae librorum, & aliarum rerum ad victum necessariorum. Tot vero carnes salae omnis generis animantium, ut cumulos efficerent tales, quales, qui minus videbant tumulos, aut colles esse arbitrantur. Haec irridet Longinus, qui hominem ait ista humilitate sermonis *μαγείρου τινά φαντασίαν* fecisse. Sunt tamen in historico tolerabilia, quae in oratore proculdubio ridicula viderentur. Atque idcirco callide declinavit Iulianus in Encomio Eusebiae imperatricis. Neque enim adeo se ineptum esse dicit, ut exquisitarum vestium, ac donorum omnis generis, & monilium, ac coronarum, ab Imperatore missarum ingentem catalogum instituat, nec quemadmodum huic venienti populi exceptum, & gratulantes obuia processerint, nec quae per totam viam eximie, praecclareque gesta, atque instituta. Addit autem praecclarum dictum de oratoribus, qui istas minutias persequuntur. *λέγει δὲ ἡδὲ ἰσηκοσμῶν καὶ ἑπλευσιῶν πὶ φαῦλον, καὶ ἀγενῆς διηγημάτων γελιοτέρων νομίζει τοὺς ἀποτοροῦντας καὶ γὰρ ἐστὶν ἐπιχειρήτων καὶ ἀπεροίμῳ φασὶ τὸ μυρμηκιδίον ἀνὴρ τασόμενον εἰς φερίδ τεχνή.* Qui narratiunculas rerum nonnullas viles, & contemptas orationes suauitate ornare, atque expolire student, aliquando magis ridiculi sunt, quam qui in ornando nihil operam ponunt, & opellarum fabricati minutias, quasi vetus ille Myrmecides audent aduersus Pindiam, operum maiestate praestantissimum decertare.

*Iulianus &
minutias
prosequen-
dis canes.*

*In ois qui
minuta
quaeque pro-
sequuntur.
Iulianus in
Encomio
Eusebiae.
Qui dicuntur
ornato
miliū.*

Et haec de tenuitate sensuum elegantissime dicta sunt; quod ad verborum humilitatem attinet, huiusmodi a Cicero fingitur, & affertur exemplum. (Nam istae ad balneas accessit, ad hunc postea dixit. Hic tuus seruus me pulsauit, postea dixit hic illi, considerabo, post ille conuitium fecit, & magis, magisque praesentibus multis clamauit.

*Humilitatis in verbis
exemplum
ex Cicero
ad Bero.*

Et stylo multa extant in sacris literis, quas non gentium phaleris excolivoluit Deus, ut in ruda sermonis simplicitate prapotentis spiritus clariora essent miracula. Ita loquutus est humilis vbiq; D. Franciscus.

*D. Franciscus in testamento
Eius humilitas in verbis.*

Dominus dedit mihi fratri Francisco incipere facere poenitentiam: quia cum essem in peccatis, nimis mihi videbatur amarum videre leprofos. Et ipse Dominus conduxit me inter illos, & feci misericordiam cum illis, & recedente me ab ipsis, id quod videbatur mihi amarum, conuersum fuit mihi in dulcedinem animae, & corporis. Et postea parum steti, & exiui de saculo, &c.

Edmundus in speculo Ecclesiae.

Ita Sanctus Edmundus Archiepiscopus Cantuariensis.

Ante meridiem debes cogitare de annunciatione, & de passione. De annunciatione, cogitabis de misericordia Dei nostri, quia voluit homo deuenire, & mortem pati pro nobis in sua humanitate, cum alio modo potuisset nos redemisse, & totum hoc nobis fecit, ut sibi attraheret nostrum amorem.

Sanctorum stylus plerumque ferreus, mens aurea.

O mitem sanctorum simplicitatem? stylum certe plerumque habent ferreum, sed mentem auream. At magna pars oratorum pro vanitatis linguam inaurat, & ferreis moribus viuunt.

De stylo fluctuanti, & dissoluto.

CAPVT XII.

Est & aliquod styli genus, quod fluctuans vocatur, & dissolutum, cuius disertè meminit Cicero ad Herennium.

Quid sit stylus fluctuans ac dissolutus. Cic. l. 4. ad Heren.

Qui in mediocri genus orationis profecti sunt, si peruenire eo non poterunt, errantes perueniunt ad confine genus eius generis, quod appellamus fluctuans, & dissolutum: eo quod sine neruis, & articulis fluctuat huc, & illuc, nec potest confirmare (mallem conformare) nec viriliter sese expedire. Huiusmodi autem affert exemplum.

Exemplum styli fluctuantis.

(Socij nostri cum belligerare nobiscum velent, profecto ratiocinati essent, etiam atque etiam, quod possent facere, si quidem sua sponte facerent, & non haberent hinc adiutores multos, & malos homines, & audaces, solent enim diu cogitare omnes, qui magna negotia volunt gerere.)

Non potest huiusmodi sermo tenere attentum auditorem. Dissiuit enim torus, neq; quic-

quam comprehendens perfectis verbis amplectitur: & rectè quidem iudicat. Nam videtur hæc veteris cuiusdam oratoris è schola minimè politi horrida, & inculta prorsus oratio. Perpede singula, nullum verbū inuenies, quod aculeum habeat, aut florem, vel quod delectum vllum præ se ferat profecto ratiocinati essent, malos homines, mala negotia volunt gerere. hæc ad humilitatem quotidiani sermonis abiecta. Deinde quæ compositio, & structura? Socij nostri cum belligerare nobiscum velent, quid simplicius? & hæc quæ debebat esse excitator sententia in clausula, quam humiliter reperit: solent enim diu cogitare omnes, qui magna negotia volunt gerere.

Hoc vitium alias appellatur à Seneca lentitudo, graditur enim (vt ait Comicus) testudineo quid?

gradu, modo inchoat, modo inchoatum verbū, aut numeri penuria cogitur abrumpere. Modò hæret in salebris Rhythmorum, modò in equo & inquinatis dictionibus. Modò conatur emergere, & periodum aliquam voluit non infectam, hæc sub finem læcerat, & peruerit. Ac grege incipit, deterius sæpe claudit. Diuidit multa. Nec comprehendit. Ex alio profilit in aliud, nullo ordine, serie nulla, deniq; post longam, & inanem digressionem redit, ad id quod co-

Charact. lentis, & fluctuantis styli.

coeperat. Et reuertamur (inquit) tandem ad propositum reuertamur. Contingit hæc lentitudo ipsi, qui minimè sunt in stylo exercitati, aut certè tardius habent ingenium, memoriamque imbecilliolem. Et cum toto orationis cursu sese promat, nusquam tamen clarius apparet, quam in transitionibus, neruisque, & articulis orationis, in quibus cum sapissimè peccant, totum orationis corpus lentum faciunt, ac dissolutum. Nihil tam aduersus hoc vitium facit, quam continua lectionis, dictionisque exercitatio, qua paulatim euincitur difficultas, & ex suo se veluti cortice promitt ingenium.

Lentis ac dissoluti styli corrigendi ratio.

De stylo sicco, & exanguis.

CAPVT XIII.

Commune vitium est, modum in rebus tenere non posse, quod idem in stylo familiarissimū. Alter (inquit) Seneca se iusto plus colit. Alter se iusto plus negligit: ille & crura, hic nec alas quidem vellit. Quidam enim dum inflatum stylum fugiunt, eo deueniunt religionis, vt omnibus oratione spoliēt ornamentis.